

«ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΠΡΟΥΣΟΥ»

(Προυςὸς Εὐρυτανίας, 26-28 Ἰουνίου 1981)

Υ Π Ο

Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ

Ἵψηλὴ ἐπιστημονικὴ στάθμη, πρωτοτυπία στὴν ἐπιλογή καὶ τὴν ἀνάπτυξη τῶν θεμάτων, ἐρευνητικὸς ἀλλὰ καὶ θεωρητικὸς χαρακτήρας καὶ ἀθρόα συμμετοχὴ διακεκριμένων μελετητῶν (Ἀκαδημαϊκῶν, Καθηγητῶν Πανεπιστημίου, ἐπιστημονικῶν συνεργατῶν ἐρευνητικῶν κέντρων κ.λπ.) διέκρινε τὸ πρῶτο Συνέδριο, ποῦ μὲ τὸν τίτλο «Συνάντηση Προυςοῦ» καὶ ἀντικείμενο «τὴν πολὺπλευρὴ ἐπιστημονικὴ μελέτη τοῦ χώρου τῆς Δυτικῆς Χέρσου Ἑλλάδος, δηλ. τῆς Αἰτωλοακαρνανίας καὶ Εὐρυτανίας» ὄργάνωσε καὶ πραγματοποιοῖσε ἀπὸ τὶς 26 ὠς τὶς 28 Ἰουνίου 1981 στὸν Προυςὸ Εὐρυτανίας ἡ Ἑταιρεία Στερεο-Ἑλλαδικῶν Μελετῶν. Ἡ ἐπιλογή τοῦ Προυςοῦ δὲν ὑπῆρξε τυχαία, ἀλλὰ ὑπαγορεύθηκε ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία τῆς Ἑταιρείας «νὰ συμβάλῃ στὴν τόνωση τῶν πνευματικῶν ἐκδηλώσεων τῆς ἐπαρχίας καὶ νὰ στρέψῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐρευνητῶν ἀπὸ τὸ Κέντρο». Δεδομένου ὅμως ὅτι ἡ Εὐρυτανία ἀνήκει στοὺς πιὸ προβληματικοὺς νομοὺς τῆς χώρας μας καὶ ἡ μετάβαση στὸν Προυςὸ γίνεται ἀπὸ χωματόδρομους ἀνάμεσα σὲ ἀπόμενες περιοχές, —γραφικὲς βέβαια καὶ καταπράσινες,— ἡ ἀδιαμφισβήτητὴ ἐπιτυχία τοῦ συνεδρίου ὑπῆρξε ἀποτέλεσμα λαμπρῆς διοργανώσεως, ἐργώδους προσπαθείας τοῦ Δ.Σ. τῆς Ἑταιρείας καὶ ἰδίως τῆς Γραμματείας τῆς καὶ ἀσφαλῶς κατὰ μεγάλο μέρος ὀφείλεται στὴν ὑπαρξὴ στὸν Προυςὸ ὑποδειγματικοῦ ιδρύματος, τοῦ «Κατσαμπεῖου Ὁρφανοτροφείου», ὅπου καὶ ἔγιναν οἱ ἐργασίες τοῦ συνεδρίου, καὶ στὴν ἀβραμιαία φιλοξενία ποῦ ἐπιφυλάχθηκε στοὺς συνέδρους ἐκεῖ ἀπὸ τὸν ἰδρυτὴ καὶ χορηγὸ του.

Οὐσιαστικὴ, ἐξ ἄλλου, ὑπῆρξε ἡ παρουσία τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας στὸ συνέδριο. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Καρπενησίου κ. Νικόλαος τέλεσε τὸν ἀγιασμό, προσφώνησε τοὺς συνέδρους, προέστη στὸν πανηγυρικὸ ἔσπερινὸ καὶ τὴ θεία λειτουργία, ποῦ παρακολούθησαν στὸ ἱστορικὸ Καθολικὸ τῆς Ἱ. Μονῆς Προυςοῦ, παρίστατο σὲ ὅλες τὶς ἀνακοινώσεις ἀπὸ τὴν πρώτη ὡς τὴν τελευταία, καὶ κατὰ τὶς τρεῖς ἡμέρες τοῦ συνεδρίου, —ὑπῆρξε κατὰ κοινὴ ὁμολογία ὁ «τακτικώτερος σύνεδρος»,— καὶ ἔκλεισε τὶς ἐργασίες μὲ ὠραία προσλαλιά. Πρέπει ἐπίσης νὰ ἀναφερθῇ ὅτι σημαντικὸς ἀριθμὸς συνέ-

δρων φιλοξενήθηκε σὲ κελλιά, πού διέθεσε μὲ ἐντολὴ τοῦ Σεβ. ἡ 'Ι. Μονὴ Προυσοῦ, ἐνῶ ὁ Παν. Καθηγούμενός της Ἀρχιμ. π. Χρυσόστομος τοὺς ὑποδέχθηκε καὶ συμπεριφέρθηκε μὲ ξεχωριστὴ θερμότητα.

Κατὰ τὴν ἐναρκτήρια συνεδρία, ἀναγνώσθηκαν μηνύματα πρὸς τὸ συνέδριο τοῦ Πρωθυπουργοῦ, τῶν Ὑπουργῶν κ.κ. Στράτου καὶ Καραπιπέρη, τοῦ κ. 'Ι. Ζίγδη κ.ἄ., ἐνῶ προσφωνήσεις ἔκαναν οἱ Δήμαρχοι Καρπενησίου καὶ Προυσοῦ, ὁ Πρόεδρος τῆς Πανευρυτανικῆς Ἐνώσεως καὶ ἐκπρόσωπος τῆς Ὀμοσπονδίας Ρουμελιωτῶν Ἑλλάδος, ὁ Πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου Καρπενησίου «Εὐγένιος Γιαννούλης», ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Κατσαμπείου Ὁρφανοτροφείου καὶ ὁ βουλευτὴς κ. Παπαϊωάννου. Κατὰ τὶς συνεδρίες προήδρυσαν ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Κώστας Ρωμαῖος, ὁ Ὁμ. Καθηγητὴς τῆς Βυζαντινῆς Ἀρχαιολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Δημ. Πάλλας, ὁ Τακτικὸς Καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Βαγγέλης Σκουβαράς, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐταιρείας Καθηγητῆς τῆς Παντείου κ. Δημήτριος Κυριαζῆς-Γουβέλης, ὁ Δρ. Φ. κ. Τάσος Ἀθ. Γριτσόπουλος καὶ ὁ φιλόλογος κ. Παναγιώτης Χριστόπουλος, Διευθυντὴς τῆς Μπενακείου Βιβλιοθήκης καὶ Γεν. Γραμματεὺς τῆς Ἐταιρείας.

Στὴν παρουσίαση τῶν ἀνακοινώσεων θὰ σταθοῦμε πρῶτα σ' ἐκεῖνες πού ἔχουν σχέση μὲ τὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ περιοδικοῦ «Θεολογία» καὶ δὲν εἶναι λίγες. Γι' αὐτὸ καὶ θὰ τὶς χωρίσουμε σὲ ομάδες:

α') Ἀγιολογικὲς ἀνακοινώσεις.

Τρεῖς ἀνακοινώσεις πού ἔγιναν τὸ πρῶτὸ τοῦ Σαββάτου 27 Ἰουνίου 1981 εἶχαν ὡς θέμα τὸν ἐν Ἁγίοις Πατέρα ἡμῶν Κοσμᾶ τὸν Αἰτωλὸ, καύχημα ὀλόκληρης τῆς ἐποχῆς. Καὶ οἱ τρεῖς ἀνακοινώσεις ὑπῆρξαν οὐσιαστικὲς καὶ βασίζονταν σὲ ἀρχεϊακὲς ἔρευνες, ἀπὸ τὶς ὁποῖες προσκόμισαν ἀξιόλογο ἄγνωστο ὕλικὸ καὶ ἐνδιαφέροντα νέα στοιχεῖα. Μιὰ ἀκόμη ἀνακοίνωση, τοῦ γνωστοῦ ἱστορικοῦ κ. Σπύρου Ἀσδραχᾶ «σχετικὰ μὲ τὸν Κοσμᾶ Αἰτωλὸ» δὲν ἔγινε λόγῳ κωλύματος καὶ ἀπουσίας τοῦ ἐρευνητῆ. Πρῶτος μίλησε ὁ γνωστὸς φιλόλογος καὶ μελετητὴς τοῦ ἐπτανησιακοῦ χώρου κ. Γ ι ὤ ρ γ ο ς Ἀ λ ι σ α ν δ ρ ᾶ τ ο ς. Θέμα του: «Ὁ Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλὸς στὴν Κεφαλονιά καὶ τὴ Ζάκυνθο τὸ 1777». Μὲ βάση μακροσκελῆ ἀνέκδοτη ἐπιστολὴ ἐνὸς ἀκροατῆ τοῦ Ἁγίου τὸ 1777 στὴν Κεφαλονιά, ὁ μελετητὴς ἀποκατέστησε σοβαρὲς ἀνακρίβειες παλαιότερων μελετητῶν καὶ προέβη σὲ ἐντυπωσιακὴ προσέγγιση τοῦ εὗρους τῆς μεγάλης μορφῆς τοῦ φλογεροῦ διδάχου καὶ ἔθναποστόλου. Ὅπως τόνισε ὁ κ. Ἀλισανδράτος, ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ σταλμένη στὸν Ἀρχιεπίσκοπο Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου Σωφρόνιο Κουτουβάλη, «γίνεται αὐθεντικὴ πηγὴ γιὰ τὴν προσωπικότητα καὶ τὴ δράση τοῦ Κοσμᾶ, ἡ δευτέρη μεγάλη σύγχρονη πηγὴ μετὰ τὴ βιογραφία-συναξάρι τοῦ «Νέου Μαρτυρολο-

γίου» (1799) χρονολογικὰ πρὶν ἀπ' αὐτὴν καὶ σὲ πολλὰ σημεῖα σημαντικώτερη».

Ἐξ ἴσου σημαντικὴ ὑπῆρξε ἡ ἀνακοίνωση τῆς Δ. Φ. Ἄ ρ τ έ μ ι δ ο ς Κ υ ρ ι α κ ο ὺ, ἡ ὁποία ἔφερε στὸ φῶς ἄγνωστες βενετικὲς ἐκθέσεις γιὰ τὴ «δράση τοῦ Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ στὶς περιοχὲς Πάργας-Κεφαλονιάς καὶ Κερκύρας» τὸ 1777-1779 καὶ ἀνακοίνωσε ἰταλικὴ μετάφραση διδαχῆς τοῦ Κοσμᾶ ποὺ ἐκφωνήθηκε τὸ 1779 καὶ ἀναρτήθηκε σὲ ναὸ τῶν Ἰωαννίνων. Μὲ τὴν ἀνακοίνωση αὐτὴ δὲν φωτίσθηκαν μόνο ἄγνωστες πτυχὲς τῆς δράσεως τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ στὰ Ἑπτάνησα, ἀλλὰ ἐμφανίσθηκε γιὰ πρώτη φορὰ διδαχὴ γραμμμένη τὸν ἴδιο χρόνον ποὺ ἐκφωνήθηκε. Σὲ ἔρευνές του στὰ Ἀρχεῖα τοῦ σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου βασίσθηκε ἡ ἀνακοίνωση τοῦ ἀκαταπόνητου κ. Παναγιώτη Χριστόπουλου μὲ θέμα «Νέα στοιχεῖα γιὰ τὸν Κοσμᾶ Αἰτωλὸ καὶ τὸ μοναστήρι του». Πρόκειται γιὰ τὸ μοναστήρι ποὺ ἀνεγέρθηκε πρὸς τιμὴν τοῦ Ἁγίου στὸ Καλικόντασι, κοντὰ στὸν Ἄψο ποταμὸ (Β. Ἡπειρος) καὶ τὶς προσπάθειες νὰ γίνῃ σταυροπήγιο κ.λπ.

Τὴ πρῶτὴ τῆς πρώτης ἡμέρας, Παρασκευῆς 26 Ἰουνίου, μίλησε ὁ τ. Διοικητὴς τοῦ Ἁγ. Ὅρους Δ.Ν. κ. Σ τ α ὕ ρ ο ς Π α π α δ ά τ ο ς, μὲ θέμα «Ὁ Ἅγιος Βάρβαρας καὶ ὁ ἐπικιοισμὸς Ἀκαρνανῶν στὴ Λευκάδα». Ὁ σύνεδρος ἀξιοποιώντας στοιχεῖα ποὺ περιλαμβάνονται στὰ συναξάρια τοῦ Ἁγίου Βαρβάρου τοῦ μυροβλύτου, ποὺ ἄθλησε στὴν Ἀκαρνανία καὶ τιμᾶται ιδιαίτερα στὴν περιοχὴ αὐτὴ καὶ στὰ Ἑπτάνησα, μετὰ ἀπὸ τὸν πρέποντα ἱστορικὸ ἔλεγχον καὶ συσχετισμὸ μὲ τὶς ἱστορικὲς πηγές, κατέληξε στὸ συμπέρασμα ὅτι «ἄποικοι ἐκ Κατούνης τῆς Ἀκαρνανίας φεύγοντες τοὺς Τούρκους περὶ τὸ 1477 ἔτος, ἴδρυσαν ἐν Λευκάδι τὸ νέον αὐτῶν χωρίον Κατοῦνα εἰς ὃ μετέφερον καὶ τὴν λατρείαν τοῦ ἁγίου καὶ θαυματουργοῦ Βαρβάρου τοῦ Μυροβλύτου. Ἐκ Λευκάδος ἡ λατρεία τοῦ Ἁγίου Βαρβάρου μετεφέρθη εἰς Κέρκυραν καὶ Κεφαλληνίαν».

β') Ἡ παιδεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας.

Δυὸ ἄγνωστους κώδικες ποὺ ἀναφέρονται στὸν περίφημον διδάσκαλον τοῦ Γένους καὶ ἱερωμένο Ἀναστάσιον Γόρδιο καὶ ἀπόκεινται στὰ Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους παρουσίασε ὁ ὀρθρὸς μελετητὴς καὶ ἐρευνητὴς Δ.Φ. κ. Τά σ ο ς Ἄ θ. Γ ρ ι τ σ ό π ο υ λ ο ς (ὁ ἕνας εἶναι αὐτόγραφος καὶ ὁ ἄλλος ὀφείλεται μᾶλλον σὲ οἰκεῖον πρόσωπό του). Καὶ οἱ δυὸ περιέχουν ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα γιὰ τὸν Ἀναστάσιον Γόρδιο. Ἡ ἀνακοίνωση ἔγινε τὸ ἀπόγευμα τοῦ Σαββάτου 27 Ἰουνίου.

Τὸ πρῶτὴ τῆς ἴδιας μέρας ὁ ἔγκριτος φιλόλογος, τ. Νομάρχης κ. Κ ω ν σ τ α ν τ ῖ ν ο ς Δ. Σ τ ε ρ γ ι ό π ο υ λ ο ς παρουσίασε τὸν ἁγιομύναχον Γρηγόριον τὸν Μάνεση, τὶς σπουδές του καὶ τὶς ὑπηρεσίες του στὴ σχολὴ τῆς

“Αρτας». Με βάση διακριβωμένα στοιχεία ο ευσυνείδητος μελετητής αποκατέστησε ανακρίβειες στα βιογραφικά του ιερομονάχου, που όπως έδειξε, υπηρέτησε και στη Σχολή Μανολάκη της “Αρτας.

γ') 'Εκκλησιαστική ἀρχιτεκτονική.

Ἐξαιρετικά ἐνδιαφέρουσα ὑπῆρξε τὸ πρῶτὸ τῆς δεύτερης ἡμέρας ἡ ἀνακοίνωση τῆς γνωστῆς βυζαντινολόγου δ. Μαρίας Θεοχάρη με θέμα τὴν «Ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ Καθολικοῦ τῆς Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Τατάρνης». Ἡ παρουσίαση τοῦ θέματος εἶχε ιδιαίτερη σημασία, γιατί ὁ ναὸς ἔχει καταστραφῆ τὸ 1963. Ἡ δ. Θεοχάρη ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἀρχαιολογικὸ ὑλικὸ πού ἐπεξεργάστηκε, προέβαλε φωτογραφίες πού εἶχε πάρει ἡ ἴδια καὶ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἵπηρεσία ἀπὸ τὸ Καθολικὸ πρὶν τὴν καταστροφὴ του καὶ παρουσίασε τὸ κτίσμα ὅπως ἦταν τὸ 16ο αἰῶνα καὶ τὸν ναὸ πού τὸ διαδέχθηκε ἐπὶ Ὅθωνος, με ἀξιόλογες παρατηρήσεις καὶ συγκρίσεις. Ἐπίσης ἀναφέρθηκε στὸν κήτορα τοῦ ναοῦ.

Τρεῖς σταυρόσχημους ναοὺς τῆς περιοχῆς Βονίτσης περιέγραψε καὶ τοποθέτησε χρονολογικὰ τὸ ἀπόγευμα τῆς πρώτης ἡμέρας ὁ Καθηγητῆς τῆς Βυζαντινῆς Ἀρχαιολογίας στὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης κ. Παναγιώτης Λ. Βοκοτόπουλος. Σύμφωνα με τὶς χρονολογήσεις τοῦ κ. Βοκοτόπουλου ἕνας ἀπὸ τοὺς τρεῖς ναοὺς εἶναι κτίσμα τῶν βυζαντινῶν χρόνων καὶ οἱ ἄλλοι δύο 16ου-17ου αἰ. Ὁ ὁμιλητῆς ἐξέτασε ἐπίσης τὶς τοιχογραφίες πού ὑπάρχουν στοὺς δυὸ μεταβυζαντινοὺς ναοὺς.

Ἐδῶ κοντὰ πρέπει νὰ ἀναφερθῆ ἡ ἀνακοίνωση τῶν κ. Ἀργύρη Πετρονότη καὶ Παναγιώτη Καμηλάκη «Μεθοδολογικά, μορφές καὶ φορεῖς τῆς λαϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ιδιαίτερα στὴ Ρούμελη». Τὸ πολὺ ἐνδιαφέρον θέμα τῶν λαϊκῶν «μαστόρων» καὶ οἱ διακινήσεις τους σὲ σχέση με τὴν ἀρχιτεκτονικὴ παράδοση διερευνήθηκαν ἀπὸ τὸν Μηχανικὸ -Ἀρχιτέκτονα κ. Πετρονότη, Ἐπιστημονικὸ Συνεργάτη τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου καὶ τὸν λαογράφο κ. Καμηλάκη, Συντάκτη τοῦ Κέντρου Ἐρεῦνης Ἑλληνικῆς Λαογραφίας τῆς Ἀκαδημίας σὲ βάθος καὶ πλάτος με καίριες ἐπισημάνσεις.

δ') Μεταβυζαντινὴ ἀρχαιολογία.

Μετὰ ἀπὸ μιὰ γενικὴ εἰσήγηση τοῦ Καθηγητοῦ κ. Δημ. Πάλλα («Ὅψεις τῆς Βυζαντινῆς Ἀρχαιολογίας στὸν χῶρο τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος»), κατὰ τὴν ὁποία τέθηκαν ἀπὸ τὸ ἀπόγευμα τῆς πρώτης ἡμέρας τὰ ζητήματα τῆς βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς ἀρχαιολογίας στὸν χῶρο τῆς Στερεᾶς, ἔγιναν στὸν τομέα αὐτὸν ιδιαίτερα ἀξιόλογες ἀνακοινώσεις.

Τὴν πρώτη μέρα μίλησαν σχετικὰ οἱ κ.κ. 'Αθανάσιος Παλιούρας, Δ.Φ., 'Επιμελητὴς τῆς 'Εδρας τῆς Βυζαντινῆς 'Αρχαιολογίας τοῦ Πανεπιστημίου 'Ιωαννίνων, Χρήστος Κατσιμπίνης, 'Αρχιτέκτων, Συνεργάτης τοῦ 'Υπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ 'Επιστημῶν, Τριαντάφυλλος Παπαζήσης, Πολιτικὸς Μηχανικὸς καὶ Γεώργιος Σταθόπουλος, 'Αρχαιολόγος.

'Ο κ. 'Αθανάσιος Παλιούρας μίλησε μὲ θέμα τῆ «Ζωγραφικὴ στὴν Αἰτωλοακαρνανία τὸν ἰστ' αἰώνα». 'Αφοῦ παρουσίασε ἐπτά μνημεῖα τῆς περιοχῆς ποὺ ἀνήκουν στὸν 16ο αἰώνα (Καθολικὸ Μυρτιάς, Μονὴ Φωτμοῦ, Τέμπλο Βασιλικῆς Μ. Χώρας, Ταξιάρχες Γουργιάς, 'Αγ. Γεώργιος Μπαμπίνης, 'Αγία Παρασκευὴ Στάνου καὶ 'Αγία Παρασκευὴ Σταμνάς), προέβη σὲ συγκρίσεις μὲ τὰ συγγενικὰ μνημεῖα τῆς Ἰδίας ἐποχῆς στὴν Ἠπειρο, τὴ Μακεδονία καὶ τὴ Θεσσαλία καὶ κατέληξε σὲ πολὺ σημαντικὰ συμπεράσματα γιὰ «κοινὴ καλλιτεχνικὴ καταγωγὴ ποὺ φανερώνεται μέσα ἀπὸ τοὺς εἰκονογραφικοὺς τύπους, τὶς τεχνικὲς ἀναζητήσεις καὶ τὰ ὑφολογικὰ στοιχεῖα». 'Ο,τι χαρακτηρίζει τὴν τέχνη αὐτὴ εἶναι ἡ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τῆ γραμμῆ τῶν Κρητῶν ἀγιογράφων καὶ ἡ ἐπιστροφή σὲ βυζαντινὰ πρότυπα.

Τὴν ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας 'Οδηγητριάς (Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἢ 'Αγίας Τρίτης) στὰ ἀνατολικά τοῦ χωριοῦ Βασιλόπουλου, στὸ δρόμο 'Αστακοῦ-'Αγρινίου, ἐξέτασε ὁ κ. Χρήστος Κατσιμπίνης καὶ τὸν τοποθέτησε στὴν κατηγορία «τῶν μονόχωρων δομικῶν ναῶν μετὰ τρούλλου» σύμφωνα μὲ τὴν τυπολογία τοῦ Καθηγητοῦ Ν. Μουτσόπουλου ἢ «τῶν μονόχωρων σταυροειστέγων μὲ τρούλλο καμάρα» κατὰ τὸν ἀείμνηστο 'Ακαδημαϊκὸ 'Αναστάσιο Κ. 'Ορλάνδο. Τὶς τοιχογραφίες τοῦ ναοῦ ὁ μελετητὴς τοποθέτησε στὰ τέλη τοῦ 16ου αἰ. ἢ τὶς ἀρχὲς τοῦ 17ου αἰ. Σύγχρονη μ' αὐτὲς πρέπει νὰ εἶναι καὶ ἡ ἀνέγερση τοῦ ναοῦ, «ἡ ἐξωτερικὴ διάταξη τῶν ὀγκῶν τοῦ ὀποίου, οἱ ἀναλογίες τῶν τριῶν διαστάσεών του καὶ ἡ χαρακτηριστικὴ μορφή τοῦ Πυργίσκου», μᾶς δίνουν κατὰ τὸν ὀμιλητὴ, «ἓνα ξεχωριστὸ παράδειγμα ἀρχιτεκτονικῆς στὴν περιοχὴ αὐτὴ».

Τόσο τὴν ἀρχιτεκτονικὴ ὅσο καὶ τὸν γραπτὸ διάκοσμο (1746) τῆς Μονῆς 'Αγίας Παρασκευῆς Σαρδινίων Βάλτου, διαλυμένης σήμερα, περιέγραψε μὲ προβολὴ ἐγχρώμων διαφανειῶν ὁ κ. Τριαντάφυλλος Παπαζήσης. 'Οπως τόνισε ὁ ὀμιλητὴς, στὶς δυτικὲς πλαγιὲς τοῦ Μακρυνόρους, ὅπου βρίσκεται ἡ Μονή, ὑπάρχει ἓνα σύνολο ἀξιόλογων μονῶν καὶ ναῶν τοῦ 18ου αἰώνα, ἀνάμεσά τους κ' ἡ περίφημη Μονὴ Ρέθα. Μοναστήρια ὑπάρχουν καὶ στὶς ἀνατολικὲς πλαγιὲς. Τὰ μνημεῖα τῆς Αἰτωλοακαρνανίας ἐξετάζει συστηματικὰ σὲ ὀγκῶδες σύγγραμμά του, ποὺ μόλις κυκλοφορήθηκε, ὁ κ. 'Αθανάσιος Παλιούρας.

'Απὸ τὴν ἀνακοίνωση τοῦ κ. Γ. Σταθόπουλου «'Αγνωστες ἀρχαιότητες καὶ μεταβυζαντινὰ μνημεῖα Παλαιοπύργου Ναυπακτίας» ἐνδια-

φέρουν τὸ θέμα μας ὀρισμένα κτίσματα καὶ ἰδίως ἕνας πύργος τῆς Τουρκοκρατίας.

Τῇ δεύτερῃ ἡμέρᾳ ὁ γνωστὸς τοπικὸς ἱστοριοδίφης κ. Πάνοϋς 'Ι. Βασιλείου ἔκανε μιὰ γενικὴ θεώρηση μὲ θέμα «'Ἡ βυζαντινὴ ἀγιογραφικὴ τέχνη καὶ οἱ ζωγράφοι τῆς στῆν Εὐρυτανία» (λόγω ἀδυναμίας τοῦ εἰσηγητῆ, τὴν ἀνακοίνωση διάβασε ὁ σύνοδρος κ. Παρούτσας) καὶ ὁ 'Αρχαιολόγος κ. Βασίλης Κατσαρός, 'Επιστημονικὸς Συνεργάτης τοῦ 'Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης μίλησε μὲ θέμα «Πηγὲς καὶ δεδομένα γιὰ τὴν ταύτιση ὀρισμένων μοναστηριῶν στὴ Δυτικὴ Στερεὰ». 'Ἡ ἀνακοίνωση στηρίχθηκε σὲ στοιχεῖα ποὺ παρέχουν τὰ κείμενα τοῦ λογίου Μητροπολίτου 'Ιωάννου 'Αποκαύκου, ποὺ σὲ συσχετισμὸ μὲ τὰ ἱστοριογεωγραφικὰ καὶ ἀρχαιολογικὰ δεδομένα ὀδήγησαν τὸν μελετητὴ σὲ ταυτίσεις, ποὺ ἀποσαφηνίζουν τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τοῦ χώρου τῆς Αἰτωλοκαρνανίας.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας μίλησε καὶ ὁ ὑπογράφων μὲ θέμα: «Διονύσιος ὁ ἐκ Φουρνᾶ ἱστοριογράφος: Πηγὲς καὶ ἐπιδράσεις τῆς 'Ερμηνείας τῆς Ζωγραφικῆς Τέχνης». Στὴν ἀνακοίνωση ἐπισημάνθηκαν, πέρα ἀπὸ τὴν ἀγιορεϊτικὴ παράδοση, στὴν ὁποία στηρίζεται τὸ δεύτερο καὶ κυρίως πρωτότυπο μέρος τῆς «'Ερμηνείας» (Εἰκονογραφικὸν) καὶ ἄλλες πηγὲς ἐκτὸς τοῦ 'Αγίου 'Ορους, ἀπὸ ὅπου ἀντλεῖ ὁ συγγραφέας. Πρόκειται γιὰ τὴ βορειοδυτικὴ παράδοση ποὺ μεταφέρουν Γιαννιώτες κυρίως ἀγιογράφοι, ποὺ ἐργάζονται στὰ ἀθωνικὰ μοναστήρια τὴν ἴδια ἐποχὴ μὲ τὸν Διονύσιο, ἢ ὁποία ἐντοπίζεται μὲ συγκεκριμένα παραδείγματα καὶ συγκρίσεις. 'Επίσης ἐντοπίσθηκαν ὀρισμένες δυτικὲς ἐπιδράσεις ὀφειλόμενες σὲ ἔντονες τάσεις τῆς μεταβυζαντινῆς ἀγιογραφίας, ποὺ δέχεται ἰσχυρὸ ἀντίκτυπο τῶν δυτικῶν ρευμάτων στὴ θρησκευτικὴ τέχνη κ.λπ.

Μετὰ μίλησε μὲ ἐγχρωμες διαφάνειες ὁ Δρ. 'Αρχιτέκτων κ. Γεώργιος Δημητροκάλλης, Εἰδικὸς 'Εντεταλμένος 'Επιστῆμων τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς τοῦ 'Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ὁ ὁποῖος παρουσίασε κοινὴ ἀνακοίνωσή του μὲ τὸν Καθηγητὴ κ. Μουτσόπουλο «ἐπὶ μιᾷ τοχογραφίᾳ τῆς μονῆς Προυσοῦ». Μὲ ἀφορμὴ τὴν παράσταση ἡμισελήνου στὴν τοιχογραφία αὐτὴ ὁ κ. Δημητροκάλλης προέβη σὲ εὐρύτατη ἀνασκόπηση τῆς παρουσίας τῆς ἡμισελήνου στὴν ἀρχαιότητα, τὸ Βυζάντιο καὶ μετὰ στὴν τέχνη, τὴν ἀρχιτεκτονικὴ κ.λπ., ὑποστηρίζοντας ὅτι πρόκειται γιὰ κατάλοιπο τῶν θρησκείων τῆς 'Ανατολικῆς Μεσογείου.

ε') Μοναστηριακά.

'Αντικείμενο ἔγγραφα καὶ χειρόγραφα Μοναστηριῶν τῆς Δυτικῆς Στερεᾶς εἶχαν μερικὲς ἄλλες ἀνακοινώσεις. Τὴν Παρασκευὴ ὁ 'Αρχαιολόγος

κ. Γεώργιος Κίσσας παρουσίασε ανακοίνωση με θέμα «'Η Πρόθεση* και τὰ λυτὰ ἔγγραφα τῆς μονῆς Μυρτιάς Αἰτωλίας», πού ρίχνουν ἄπλετο φῶς στήν ἱστορία τοῦ Μοναστηριοῦ. Ἰδιαίτερα ἀξιόλογες ὑπῆρξαν οἱ «Παρατηρήσεις σέ χειρόγραφα τῆς μονῆς Προυσοῦ» τοῦ εἰδικοῦ παλαιογράφου κ. Ἀγαμέμν. Τσελίκια, Συνεργάτη τοῦ Μορφωτικοῦ Ἰδρύματος τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Ὁ ὁμιλητής παρουσίασε τοὺς ἐπάνυμους κωδικογράφους μερικῶν χειρογράφων, πού τὰ ὀνόματά τους εἶχαν παραλειφθῆ ἀπὸ τὸν Ἰ. Τέντε, συντάκτη τοῦ παλαιοῦ καταλόγου τῶν χειρογράφων τῆς μονῆς.

Ὅπως ἀνέφερε ὁ κ. Τσελίκιας, σήμερα στή Μονή τοῦ Προυσοῦ ὑπάρχουν 68 χειρόγραφα καὶ φωτογραφήθηκαν ὄλα τὸν Σεπτέμβριο 1980 ἀπὸ τὸ Ἱστορικὸ καὶ Παλαιογραφικὸ Ἀρχεῖο τοῦ Μορφωτικοῦ Ἰδρύματος τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς.

Γιὰ τὰ ἔγγραφα τοῦ ἴδιου μοναστηριοῦ μίλησε ὁ κ. Παναγιώτης Φ. Χριστόπουλος, ὁ ὁποῖος ἔχει καὶ παλαιότερα ἀσχοληθῆ μετὰ τὸ μοναστήρι καὶ μαζί μετὰ τὸν ἀείμνηστο Καθηγητὴ καὶ πρῶτο Πρόεδρο τῆς Ἑταιρείας Στερεοελλαδικῶν Μελετῶν Γεώργιο Ταξ. Κόλλια ἔχει ἐκδώσει τὸ Κτηματολόγιο τῆς μονῆς.

στ') Διάφορα θέματα.

Πρέπει ἀκόμη νὰ σημειωθῆ ἡ ανακοίνωση τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ τοῦ Ἀγρινίου κ. Γερασίου Παπατρέχα μετὰ θέμα «Ὁ βυζαντινὸς οἰκισμὸς Βρισητιανὰ στὸ Μαχαιρὰ Ξηρομέρου καὶ μολυβδόβουλλο ΙΑ' αἰ.»). Πρόκειται γιὰ μολυβδόβουλλο, πού σώζεται σὲ πολὺ καλὴ κατάσταση καὶ βρέθηκε μόλις πρὶν ἀπὸ 15 χρόνια κοντὰ στὸν οἰκισμὸ. Στὴ μιὰ πλευρὰ εἰκονίζει τὴν Παναγία καὶ τὸν Ἅγιο Θωμᾶ καὶ στὴν ἄλλη ἔχει τὴν παρακάτω ἐπιγραφή, πού ὁ καθηγητὴς Ν. Οἰκονομίδης (Μόντρεαλ) τοποθετεῖ στὸν 11ο αἰῶνα καὶ ἔχει διαβάσει:

ΘΕΟΤΟΚΕ ΒΟΗΘΕΙ ΙΩΑΝΝΗ Α' ΣΠΑΘΑΡΙΩ
ΕΠΙ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΤΡΙΚΑΙΝΟΥ ΜΥΣΤΟΓΡΑΦΩ
ΚΑΙ ΚΡΙΤΗ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ ΤΩ ΚΟΜΗΤΑ.

Στὸ μολυβδόβουλλο αὐτὸ στηρίζεται ὁ κ. Παπατρέχας, γιὰ νὰ διατυπώσῃ τὴν ἄποψή ὅτι ἡ περιοχὴ ὑπαγόταν διοικητικὰ τὸν 11ον αἰῶνα στὸ θέμα Κεφαλληνίας.

Πολλὲς ἄλλες ἀνακoinώσεις εἶχαν ἀντικείμενο λαογραφικὸ, ἱστορικὸ, φιλολογικὸ, οἰκονομολογικὸ κ.λπ. Τῆ λαογραφία ἐνδιέφεραν οἱ ἀνακoinώσεις τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Σόλωνα Κυδωνιάτη, πού μίλησε γενικὰ γιὰ

* Πρόκειται γιὰ τὸν χειρόγραφο κώδικα τῆς Προθέσεως τῆς μονῆς, πού εἶναι καὶ Κτηματολόγιο κλπ. καὶ λάνθανε ὡς χθές.

τὴν ἀξία καὶ τὴ σημασία τῆς Παραδόσεως, τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Κώστα Ρωμαίου με θέμα «Φυσιολογία καὶ χαρακτήρας τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν τῆς Δυτικῆς Ρούμελης» (παρέμβαση στὸ θέμα ἔκανε ὁ νέος Καθηγητὴς τῆς Λαογραφίας στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν κ. Στ. Ἡμελλος), τοῦ Δ.Φ. κ. Δημ. Κρεκούκια «Ἐπιβιώσεις ἀρχαίων καὶ βυζαντινῶν δοξασιῶν στὸ λαὸ τῆς Αἰτωλοακαρνανίας», τῆς λαογράφου κ. Αἰκατερίνης Πολυμέρου - Καμηλάκη «Ἀποκριάτικη λαϊκὴ παράσταση στὸ Καρπενήσι» (παρουσίασε ἀνέκδοτη χειρόγραφη θεατρικὴ διασκευὴ τῆς «Ἐρωφίλης»), ἐνῶ γλωσσικὸ ἐνδιαφέρον εἶχε ἡ ἀνακοίνωση τοῦ Ἐπιτίμου Διευθυντοῦ τοῦ Κέντρου Συντάξεως τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης τῆς Ἀκαδημίας Δ.Φ. κ. Δικαίου Βαγιακάκου, ὁ ὁποῖος ἐξέτασε διαχρονικὰ τὴ γενικὴ ὀνομασία τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.

Ἱστορικὸ χαρακτήρα εἶχαν οἱ ἀνακοινώσεις τῆς Claudia Anttonetti, ἐπιγραφολόγου ἀπὸ τὴ Βενετία (ἔκανε ἐπισκόπηση τῶν ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν, πού εἶδαν τὸ φῶς μετὰ τὴν ἔκδοση τῶν IG γιὰ τὴν Αἰτωλία, 1932 καὶ τὴν Ἀκαρνανία, 1957, ἀπὸ τὸν G. Klaffenbach καὶ ἀνάγγειλε ὅτι ἡ ἴδια ἐτοιμάζει τὴν ἔκδοση ἐνὸς Supplementum), τοῦ Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ διαπρεποῦς Ἱστορικοῦ τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ κ. Ἀπ. Ε. Βακαλόπουλου («Ἱδεολογικὲς ζυμώσεις καὶ ἀντιθέσεις στὸ ἐλεύθερο Μεσολόγγι γιὰ τὴ χρησιμότητα καὶ τὴν ἀποστολὴ τοῦ τύπου, στίς ἀρχὲς τοῦ 1824»), τοῦ Προέδρου τῆς Ἑταιρείας Καθηγητοῦ κ. Δημ. Κυριαζῆ - Γουβέλη (ὑποστήριξε ὅτι ἡ Συνέλευση τῆς Δυτικῆς Χέρσου Ἑλλάδος δὲν ἔδωσε οὔτε ὀργανισμό, οὔτε σύνταγμα, οὔτε πολίτευμα, οὔτε πολιτικὸ σύστημα ἀλλὰ διοικητικὴ ὀργάνωση τῶν 10 ἐπαρχιῶν τῆς περιοχῆς), τῆς φιλόλογου κ. Μαίρης Ν. Βέη («Ἀνέκδοτον ἔγγραφο Γεωργίου Καραϊσκάκη» πρὸς τὸν Νικηταρᾶ στὴν Πελοπόννησο τὸ 1827 ἀπὸ τὸ Δίστομο), τοῦ δικηγόρου κ. Στάικου Πανταζῆ («Τὰ δάνεια τῆς Ἀνεξαρτησίας καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος»), τῆς φιλόλογου δ. Ἐλένης Γιαννακοπούλου («Οἰκονομικὴ ἐκτίμηση περιοχῶν τῆς Δυτικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, με βάση βενετικὴ ἔκθεση πρὸς τὸν Δόγη τοῦ 1688»), τοῦ κ. Παναγιώτη Φ. Χριστόπουλου («Ἀνέκδοτη μετρικὴ τουρκικὴ ἐπιγραφή τοῦ ιη' αἰ. στὴ Ναύπακτο»), τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Παντείου Σχολῆς κ. Σταύρου Βουτυρά («Ἡ Ἀδελφότητα τῶν Εὐρυτάνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1812-1922)»), τῆς Δ. Φ. δ. Κυριακῆς Μαμώνη («Ἀγραφιῶτες στὴ Φιλιππούπολη»), τοῦ τ. Γεν. Διευθυντοῦ τοῦ ΟΑΕΔ κ. Μιχαήλ Πίκουλα («Ἐπαμεινώνδας Σακελλαρόπουλος, ἰατρός, Δήμαρχος Βονίτσης, Μακεδονομάχος, Βουλευτὴς, Νομάρχης, 1843-1896»), τοῦ βυζαντινολόγου κ. Ν. Γ. Μοσχονᾶ («Τοπογραφικὴ ἀποτύπωση τοῦ Ξερομέρου σὲ χειρόγραφο βενετικὸ

χάρτη, 1757»), τοῦ δικηγόρου κ. Ἀθανασίου Παρούτσα («Τὸ φορολογικὸ καθεστῶς στὴν Εὐρυτανία πρὶν καὶ μετὰ τὴν Ἐπανάσταση τοῦ '21»), τῆς φιλόλογου κ. Παναγιώτας Μοσχονᾶ («Φρούρια τῆς Δυτικῆς Χέρσου Ἑλλάδος. Τοπογραφικὴ καὶ βιβλιογραφικὴ διερεύνηση»), τῆς Συντάκτριας τοῦ Κέντρου Ἐρέυνας τῆς Ἱστορίας τοῦ Νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν δ. Ἐλένης Μπελιᾶ («Ἐκπαιδευτικὰ τῶν ἐπαρχιῶν Καρπενησίου καὶ Μεσολογγίου ἐπὶ Καποδίστρια»), τοῦ ταξινομοῦ τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους κ. Κώστα Μπίτα («Συμβολὴ στὴν ἱστορία τῶν Βλάχων τῆς Ἀκαρνανίας»), καὶ τοῦ Δ.Φ. ἱστορικοῦ κ. Σπύρου Λουκάτου («Ἡ κατάσταση τῆς Δυτικῆς Χέρσου Ἑλλάδος μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσή της (1829-1831). Διοικητικὰ, δημογραφικὰ, οἰκιστικὰ, κοινωνικὰ καὶ οἰκονομικὰ στοιχεῖα»).

Πολύπλευρη (ἱστορικὴ, ἀρχαιολογικὴ, τοπογραφικὴ κ.λπ.) ὑπῆρξε ἡ ἀνακοίνωση τοῦ τ. Ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων κ. Εὐθυμίου Μαστροκώστα μὲ θέμα «Ἡ ὁδογέφυρα, τὰ γεφύρια τοῦ Ἀλάμπη ἢ τὰ Μεγάλα Γεφύρια καὶ ἡ ὁδογέφυρα, τὰ Καστριναῖ (τοῦ Ἀγγελοκάστρου) ἢ τὰ Μικρὰ Γεφύρια», ὁ κ. Βασίλειος Κατσαρὸς ἀνακοίνωσε «Ἄγνωστο ρωμαϊκὸ λουτρό κοντὰ στὸ Μεσολόγγι» καὶ ὁ ἐγκριτὸς ἱστορικὸς τῶν Πατρῶν κ. Κ. Ν. Τριανταφύλλου σχολίασε τὴ φράση τοῦ Στράβωνος «Καλυδῶν, Ἑλλάδος πρόσχημα».

Γιὰ πρώτη φορὰ σὲ ἐπιστημονικὸ συνέδριο ἔγιναν ἀνακοινώσεις, — καὶ μάλιστα τρεῖς, — μὲ θέμα τὴν ἐθνικὴ ἀντίσταση. Ὁμολογουμένως τὰ θέματα παρουσιάσθηκαν μὲ ἄψογο τρόπο καὶ ἀντικειμενικότητα καὶ αὐτὸ ὑπῆρξε ἰδιαίτερα παρήγορο, γιατί ἔτσι τὸ φλέγον αὐτὸ θέμα πέρασε ἀπὸ τὸν χῶρο τῆς ἀνεύθυνης δημοσιογραφίας σ' ἐκεῖνον τῆς αὐστηρᾶς ἐπιστήμης. Μίλησαν ὁ Δ.Φ. κ. Hagen Fleischer, Γερμανὸς («Ἡ λαϊκὴ αὐτοδιοίκηση καὶ οἱ συνθήκες ζωῆς στὴν Ἐλεύθερη Ἑλλάδα, 1941-1944»), ὁ ἱστορικὸς κ. Δημήτριος Δημητρίου («Εὐρυτανία· χῶρος ἔπους καὶ τραγωδίας στὴν Κατοχῆ») καὶ ὁ κ. Ἀγαμέμνων Τσελίκας («Δρόμοι καὶ σύνδεσμοι γιὰ τὴν ἐλεύθερη Ὀρεινὴ Ἑλλάδα: στοιχεῖα ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφία τοῦ Ναπολέοντα Ζέρβα»).

Οἱ Καθηγητὲς τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν κ. Κάρολος Μητσάκης καὶ Βαγγέλης Σκουβαρᾶς ἀνέπτυξαν δυὸ πολὺ ἐνδιαφέροντα θέματα τῆς ἀρμοδιότητός τους. Ὁ πρῶτος ἀνέλυσε τὸν «Μπρουσσὸ» τοῦ Ἀλέξανδρου Πάλλη κι ἐνότιπσε τὸ πρότυπό του κι ὁ δεῦτερος παρουσίασε ἀνέκδοτα ποιήματα τοῦ γνωστοῦ Ρουμελιώτη ποιητῆ Ἀθανασίου Κυριαζῆ, ποὺ ἀποκάλυψαν μὴν ἄγνωστη πτυχὴ του. Φιλολογικὰ ἦταν ἐπίσης τὰ θέματα τῆς κ. Richard Witt, Δ.Φ. (ἀνέγνωσε τμῆμα ἀπὸ τὴν ἡμιτελῆ ἐργασία τοῦ ἀειμνήστου συζύγου της Δρος Rex

Witt με θέμα «The Tranquil Radical: Pallis at Proussos, November 1920»), τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβούλου τοῦ Ἰδρύματος Fullbright κ. Κωνσταντίνου Χατζηδημητρίου («Toward a new edition of the Chronicle of Galaxidi: Some new interpretations»), τοῦ Γεν. Ἐπιθεωρητοῦ Μ. Ἐκπαιδευσεως κ. Παναγιώτη Βλάχου («Ὁ Στέφανος Γρανίτσας εἰς τοὺς ἀπελευθερωτικούς ἀγῶνας 1912-1913») καὶ τοῦ ἱστορικοῦ κ. Μάρκου Γκιόλια («Ὁ Γεώργιος Αἰνιάν καὶ ἡ συμβολή του στὴ Νεοελληνικὴ Ἀναγέννηση»).

Οἰκονομολογικὰ θέματα πραγματεύθηκαν τέλος ὁ Ὀμότιμος Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Εὐθύμιος Παπαγεωργίου-Μαλακάσης («Προτάσεις γιὰ τὸν ὀρεινὸ πληθυσμὸ τοῦ Στερεοελλαδικοῦ χώρου») καὶ ὁ Δρ. Φυτοχημικός κ. Χρῆστος Βερέλης («Φυτοθεραπεία καὶ ἀξιοποίηση τῶν φαρμακευτικῶν φυτῶν»).

Τὶς ἀνακοινώσεις ἀκολουθοῦσαν ἐνδιαφέρουσες πάντοτε συζητήσεις. Στὰ πλαίσια τῆς «Συναντήσεως τοῦ Προυσοῦ» πραγματοποιήθηκαν ἐκδρομὲς τῶν συνέδρων στὸ Μεγάλο Χωριὸ καὶ τὸ Κεφαλόβρυσο Καρπενησίου, ὅπου θυσιάσθηκε ὁ Μάρκος Μπότσαρης, ἐπίσκεψη τοῦ προτύπου κλωστηρίου τῆς «Πειραικῆς-Πατραϊκῆς» στὸ Καρπενήσι, ὅπου παρατέθηκε γεῦμα στοὺς συνέδρους κ.λπ. Ἔγιναν δεκτὰ διάφορα ψηφίσματα ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ σημαντικώτερο ἀναφέρεται στὴ διάσωση τῶν ἀρχαιολογικῶν μνημείων τῆς Αἰτωλοκαρνανίας.

Ὁ ἀπολογισμὸς καὶ τὰ πορίσματα τῆς Συναντήσεως θὰ ἐκτεθοῦν κατὰ τὴ διάρκεια ἡμερίδος στὴν Ἀθήνα. Τὰ Πρακτικὰ τοῦ Συνεδρίου θὰ δημοσιευθοῦν προσεχῶς. Ἀξίζει τέλος νὰ σημειωθῇ ὅτι μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς «Συναντήσεως τοῦ Προυσοῦ» ὁ Καθηγητὴς κ. Βαγγέλης Σκουβαράς, ὁ ὁποῖος συνεχίζει δημιουργικὰ τὴν παράδοση, φιλοτέχνησε τοὺς Εὐρυτάνες Ἀγίους σὲ κεραμικὰ πιάτα, ποὺ θὰ ἐντοιχισθοῦν στὴ Μονὴ τοῦ Προυσοῦ. Ἡ λαϊκότεροπη αὐτὴ δημιουργία ἐντάσσεται ὀργανικὰ στὴ βυζαντινὴ ἀγιογραφία καὶ ἀποτελεῖ μιὰ πολὺ ἀξιόλογη προσπάθεια ἀνανεώσεως μὲ τὴ χρησιμοποίηση νέων ὕλικῶν.

Συμπερασματικά, πρέπει νὰ εἰπωθῇ ὅτι ἡ «Συνάντηση τοῦ Προυσοῦ», ποὺ ξεκίνησε «ἐγχείρημα» καὶ «τόλμημα», εἶναι τώρα ἓνα σημαντικώτατο γιὰ τὸν τόπο, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιστήμη γεγονός, ἓνα σπουδαῖο («ἐπίτευγμα»)*.

* Κυκλοφόρησαν δύο τεύχη μὲ τὸ Πρόγραμμα Ἔργασιῶν τῆς Συναντήσεως καὶ Περιλήψεις τῶν περισσοτέρων ἀνακοινώσεων, τὰ ὁποῖα καὶ εἶχαμε ὑπ' ὄψη κατὰ τὴ σύνταξη τοῦ παρόντος σημειώματος.